

Občas si asi každý klade otázku, co by se stalo, kdyby nepřišel určitý okamžik, určitá chvíle, která změnila život jednotlivce, národa či celého světa. Slovo kdyby však nikdy nevrátí čas zpět a otázka zůstane bez odpovědi. Jsou lidé, kteří mě postupně zaujali a zajímají mě dodnes. Všichni mají společné, že jim smrt zastoupila cestu v době, kdy začali tvořit či tvořili, ale nikdo, či jen málokdo, o nich věděl. Umřeli mladí a právě proto se s odstupem ptáme, jak by se jejich dílo vyvíjelo, kdyby je nepotkala ta jediná spravedlivá Kmotřička Smrt.

Snad všichni jsme se ve škole trápili nad verši Karla Hynka Máchy. Zemřel v roce 1836 a bylo mu pouhých 26 let. Teprve s odstupem doby se uvědomíme, jak nadčasový je zejména jeho Máj. Srovnáme-li jej s tehdy se rodící obrozeneckou naivní poezií, nelze se divit, že Mácha nebyl za svého života akceptován. Mácha, vlastním jménem Ignác, napsal své první verše německy a český jazyk se pod vlivem Jungmanna teprve učil. O to cennější je, že Máj, krom své nesmírné literární hodnoty, dal základ i moderní češtině.

Druhé jméno patří Karlu Hlaváčkovi, který zemřel na tuberkulózu v roce 1898 ve věku pouhých 24 let. Koncem 19. století se v poezii mimo jiné odehrával boj mladých symbolistů a dekadentů, jako byli Arnošt Procházka či Jiří Karásek ze Lvovic, se staršími klasiky v čele s Vrchlickým. Nová generace měla svůj prostor v Moderní Revue, kam psal i geniální Otakar Březina. Karel Hlaváček byl obdivován zejména Karáskem ze Lvovic, pražským dandym se stejnými sklony, jako měl Oscar Wilde. Hlaváček byl nadšený libeňský sokol, ale bohužel i on trpěl tuberkou. Snad nejhezčí jeho básnická sbírka nese název Pozdě k ránu. Pavel Toman zhudebnil nejznámější báseň z této sbírky, Hrál kdosi na hoboje.

Jméno František Gellner je opředeno záhadou, pokud jde o datum smrti. Gellner byl 13. září 1914 ve věku 33 let prohlášen na haličské frontě neznámým vojákem. Do té doby měl tento syn chudého židovského obchodníka z Mladé Boleslavi za sebou studia na technice i studia malířství v Mnichově, Drážďanech i v Paříži. Gellner básník psal prosté rýmy, které přímo volají po zhudebnění. Autor v nich používá na svou dobu šokující cynický styl, ale nedokáže zakrýt svou bolest i cit. Za jeho života vyšly sbírky Po nás ať přijde potopa a Radosti života. Hudební podobu Gellnerových veršů můžeme například slyšet ve filmu Petrolejové lampy režiséra Juraje Herze z roku 1969.

Když řidič německé sanitky 30. srpna 1941 porazil na dnešním Rašínově nábřeží v Praze dvaadvacetiletého mladíka se židovskou hvězdou na saku, netušil, že zabíjí jednoho z největších českých básníků. Oním mladíkem byl Jiří Orten, vlastním jménem Ohrenstein. Když jej odmítli pro jeho rasový původ ošetřit české nemocnice, byl přijat paradoxně v německé

nemocnici, ale už bylo pozdě. Dne 1. září 1941 zemřel. První Ortenova sbírka s názvem Čítanka jaro vyšla pod jménem Karel Jílek v roce 1939. Díky odvaze A.M. Píši mu pod pseudonymem Jiří Jakub v roce 1941 vyšla sbírka Ohnice, poslední, jejíhož vydání se dožil. K Ortenově poezii se vrací další a další generace. Luboš Pospíšil, rovněž rodák z Kutné Hory jako Orten, použil v textu jedné písně verše Píši vám, Karino, obsažené v jedné z nejkrásnějších a nejznámějších Ortenových básní.

V zimě roku 1965 vzal ucházející svítiplyn život ani ne pětadvacetiletému Václavu Hraběmu. Pamatuji, jak jsme si kdysi ve strojopisech půjčovali jeho verše pod názvem Stop- time. Krom psaní veršů a prózy byl velkou láskou Václava Hraběte i jazz, což znamenalo řadu jeho veršů. Hrabě je jeden z těch, kteří s určitým zpožděním odrážejí americkou beat generation. Jeho verše budou jistě oslovovat i další a další generace mladých lidí a inspirovaly zejména Vladimíra Mišíka k jejich zhudebnění. Největší zásluhu na propagaci a vydávání díla Václava Hraběte má bezesporu Mirek Kovářík.

Posledním z této řady je Milan Koch. V jeho 26 letech jej usmrtila pražská tramvaj. Koch byl nejtypičtějším představitelem beatnické poezie přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století. Své verše vydával pouze v samizdatu. Byl blízkým přítelem Egona Bondyho i členů kapely Plastic People of the Universe. Ve srovnání s generací Václava Hraběte jde u Kocha o životní i umělecký posun. Kochova generace kolem poloviny šedesátých let nosila dlouhé vlasy, posedávala na schodech u Muzea na Václavském náměstí, užívala dexfenmetrazin a četla americké beatníky v Zábranových překladech i básně Ivana Diviše. Králem těchto "mániček" byl dnešní ředitel Národní galerie v Praze Milan Knížák.

Místo úvah o tom, co by bylo, kdyby ti brzy zemřelí žili, ocituji na závěr část básně Milana Kocha *Persona non grata* z roku 1968: *Kdo vyhrál? Třída mladých nebo křesťanský komunista? Kdo dokáže popřít? Ono tajemné mramorové, ono lidské. Hlína hovoří ze Tebe, květy mládí ovadly, Tvůj hrob je domovem mrtvých snů. Na ní usíná samota, ono lidské, tvůj věrný druh. Ahoj kamaráde, setkáme se spolu v těle prachu, v těle prachu.*